

Posudek habilitační práce

Masarykova univerzita

Fakulta filozofická

Obor: česká literatura

Uchazeč: PaedDr. Ivo Harák, Ph.D.

Pracoviště: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem

Habilitační práce: Básník Josef Suchý

Oponent: doc.PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

Pracoviště: v důchodu (do roku 2015 Fakulta filozofická Univerzity Pardubice)

Habilitační spis dr. Iva Haráka, PhD., zkušeného vysokoškolského pedagoga a autora mnoha vědeckých a kritických pojednání, zejména knižně vydané monografie o Zdeňku Rotreklovi, je věnován literárnímu dílu a hojným tvůrčím aktivitám Josefa Suchého. Neboli v české literárněvědné bohemistice pohříchu spíše opomíjeného literáta, v jehož odkazu nepochybně mají (což habilitant dokládá a potvrzuje) největší význam básnické texty (proto i souhrnný název spisu: Básník Josef Suchý), publikované nikoli autorovou vinou i s velkým zpožděním, analytickou pozornost si však jistěže zaslouží i jeho lyrizované, mnohdy zjevně autobiografické prozaické práce a další aktivity (zejména básníkův zájem o lužickosrbskou kulturu a literaturu).

Předložená práce má poněkud dvojdomý charakter, což podle našeho mínění patří k jejím pozitivům. Na straně jedné zde dr. Harák tíhne k žánru tradiční odborné knižní monografie a respektuje její strukturu, kupříkladu chronologický výklad, na straně druhé tyto tradiční postupy nejednou opouští a přetváří monografické zacílení v kompaktní soubor dílčích studií, spojených zájmem jak o dílo Josefa Suchého, tak o to, co by se mohlo pojmenovat jako „fenomén Josefa Suchého“ v poválečné české literární kultuře a literárním životě. Všude tam, kde se víc prosazuje badatelova orientace na monografické zaměření, větší důraz se klade i na rozličné momenty týkající se kulturní historie (nikoli náhodou moravského literárního dění apod.), navrch mají důkladné informace, podložené úctyhodnou pisatelovou erudicí a všestrannou znalostí tzv. materiálu – patří sem i opodstatněně připojený úvodní exkurs týkající se širší veřejnosti neznámého básníka a kněze Rudolfa Suchého –, zatímco v jednotlivých statích dominuje důraz na interpretaci autorových textů.

V průběhu veškerého habilitantova výkladu jsme potom svědky jeho důrazu na zmíněnou interpretaci či na zmíněné interpretace, vesměs vycházející z brilantní znalosti nejenom vlastního básníkovy (a prozaikova aj.) díla, nýbrž i z následováníhodné obeznámenosti s kontextem jak naší literární kultury, tak i s vývojovými souvislostmi obzvláště české poválečné poezie. Přijít se symbiózou monografického přístupu a analytických interpretací bývá nadmíru složitý úkol, který v soudobé literární bohemistice

bývá dosti ojedinělý, leč v daném případě můžeme kvitovat, že si s ním habilitant iniciativně poradil, přičemž právě na žádoucí úrovni habilitačního spisu. Jeho monografie se posléze stává mozaikou dílčích interpretačních explikací a souběžně i literárněhistorického včleňování básnickovy poetiky do estetického prostoru, jenž je pro jeho dílo neadekvátnější.

Analytické pasáže v předkládaném habilitačním spisu dr. Haráka, týkající se zejména poezie Josefa Suchého, mají vesměs subtilní (a zároveň fundovaný, odborně vědoucí) charakter a při bedlivém zkoumání estetického předmětu čili hodnoty autorova literárního odkazu mají v souladu s intencemi literárně historického bádání rovněž výrazně poznávací základ. Toto směřování k poznávacímu základu mívá ovšem i v daném spise dvojí podobu. Zčásti pisatel uvažuje o básnictví Josefa Suchého v souladu se slovy pozdního Františka Xavera Šaldy jako „předzvěd discipliny života a životnosti“, zčásti ale ve své práci o básníkovi postupuje rovněž v zastřené polemické tónině. To znamená, že zčásti usiluje na vysoké úrovni o to, abychom byli účastni jeho badatelskému nutkání porozumět textu, přičemž mu porozumět prostřednictvím vnímavých interpretací, zčásti si ale klade jako literární historik otázku, jaké je postavení Josefa Suchého v české novodobé poezii a do jaké míry se toto zjištění dá dedukovat z konkrétního pojetí života nebo umění, v daném případě zvláště autorovy básnické tvorby. To není vůbec zanedbatelná otázka: vždyť i v polistopadové literární lexikografii narazíme na tvrzení, že jde všehovšudy o pěvce přírodních krás Vysočiny, že v jeho díle kráčí o výraz autorovy hluboké zakotvenosti v rodném kraji anebo pouze o zaznamenání „afinit mezi rostlinou, kamenem a zvířetem“. Zejména takováto publicistická, ne-li kvaziodborná kliše dr. Harák ve své práci přesvědčivě neguje, aniž by se pouštěl do přímé, svým způsobem zbytečné polemiky s nimi: jeho interpretace potom v mnoha případech poukazují na mnohem závažnější estetické dimenze v básnickově díle.

Nyní je nezbytné podotknout, že Ivo Harák sice soustavně a cílevědomě vychází z kontextu české poezie, nepředkládá však práci primárně komparatisticky koncipovanou: zaměřuje se v první řadě na tvorbu Josefa Suchého v chronologické posloupnosti, netíhne tudíž k detailnějšímu srovnání s literáty, jež jsou zřejmě (nebo pravděpodobně) s básníkem esteticky nebo duchovně zjevně spřízněni. Nicméně právě jeho interpretace autorovy básnické tvorby nejednou objevně a osobitě spoluvytvářejí v naší literární bohemistice doposud málo pojednaný prostor nejenom pro srovnání poetiky Josefa Suchého kupříkladu s Ivanem Slávkem nebo Vladimírem Vokolkem, abychom neodkazovali ponejvíce na moravské básníky, jak je to časté, nýbrž i s dalšími tvůrci jeho generace, nejednou i ze zdánlivě jiné estetické platformy. Tím, do jaké míry a nakolik pečlivě vyjasňuje a projasňuje způsoby autorova básnění, umožňuje nově a jinak reflektovat i některá ustálená pojmová označení.

Také dr. Harák prezentuje Josefa Suchého jako moravského katolického básníka, z jeho analýz a interpretací však průkazně vyplývá, do jaké míry může jít někdy spíše o smluvní označení než o univerzální klíč k autorově estetice. Za moravského katolického básníka přece bývá označován i Ivan M. Jirous, jehož undergroundová poetika, byť proměňující se v čase, má s básněním Suchého pramálo společného. Snad můžeme v této souvztažnosti odkázat na známá slova Francoise Mauriac, pokládaného za klasika evropské katolické literatury, který se této povšechné charakteristice urputně bránil tvrzením, že on přece není žádný katolický spisovatel. Je katolík, který tvoří literární díla. – Tomu odpovídá i Harákova metoda: mnohem víc hledá klíč k tomu, jaký je Suchý katolický literát a v čem se to projevuje, než aby pouze přiřazoval jednoho literáta do jedné přihrádky. Pečlivost jeho invenčního přístupu tak zpochybňuje publicistické premisy.

Sečteno a zváženo: habilitační spis dr. Haráka věcně i formálně odpovídá požadavkům, které se týkají úrovně habilitačních prací ve filologických oborech i v oboru Česká literatura. Proto doporučuji, aby jeho spis Básník Josef Suchý byl přijat jako základ pro habilitační řízení.

Chodouň 1.9.2016.

Doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.